

Folkeskolen til debat - brug lærerne

Danmarks Lærerforenings
oplæg til regeringens eftersyn
af folkeskolen

Indledning

I Danmarks Lærerforening repræsenterer vi 70.000 lærere, børnehaveklasseledere og ledere i folkeskolen. Vi er helt naturligt interesserede i at være med til at præge udviklingen i skolen og skabe de bedste rammer for elevernes undervisning. Det er os, der har ansvaret for undervisningen i dagligdagen på landets skoler - og dermed er det os, der har kendskabet til, hvad der fungerer bedst i folkeskolens virkelighed.

Statsminister Lars Løkke Rasmussen har fremlagt en række pejlemærker for det danske samfund i 2020. Danmarks Lærerforening deler erkendelsen af, at ingen ambitiøse mål for udviklingen af det danske samfund kan nås, hvis ikke vi formår at fastholde en stærk folkeskole. Derfor ser vi frem til, at vi sammen forholder os til, hvordan vi bedst sikrer verdens bedste folkeskole – også til fremtidens samfund.

Vi foreslår, at vi holder os følgende for øje i det videre arbejde:

- Vi skal have et ambitiøst syn på begrebet faglighed, 95 % af en årgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, og lærerne skal være eksperter i undervisning.
- Et 360 graders eftersyn bør tage udgangspunkt i en række områder, som kan tilføre skoledebatten ny fremdrift. Vi foreslår, at man ser nærmere på naturfag, læsning, specialundervisning, integration, økonomi, lærernes arbejdsmiljø og skolernes fysiske rammer.
- Det er afgørende, at udvikling i folkeskolen er baseret på veldokumenteret forskning. På en række områder findes der allerede i dag tilstrækkelig viden. Derfor bør et 360 graders eftersyn koncentrere sig om områder, som i dag ikke er tilstrækkeligt belyst.

I dette oplæg vil vi fremlægge vores overvejelser om det videre arbejde med eftersynet.

**Folkeskolen
til debat
– brug
lærerne!**

Danmarks Lærerforening ser regeringens udspil om et 360 graders eftersyn som et udtryk for anerkendelse af folkeskolens afgørende betydning for at fastholde og udvikle det danske velfærdssamfund. Hvis de danske unge skal kunne klare sig i et globaliseret samfund, skal lærerne fortsat kunne give dem en undervisning med en faglighed, som målrettes de behov, der er i fremtidens videns- og netværkssamfund.

Danmarks Lærerforening opfordrer til, at der allerede nu lægges op til en proces, hvor Danmarks Lærerforening og folkeskolens øvrige parter bliver inddraget forpligtende både i arbejdsprocessen og i formidlingen af resultater og forslag. Et sådant forpligtende samarbejde er den bedste garanti for, at nye tiltag kan implementeres og forankres i folkeskolen. Som professor Peter Mortimore, der ledede OECDs review af den danske folkeskole, udtrykte det ved evalueringsinstituttets 10 års jubilæum: "Build on strengths of existing system and work with teachers not against them".

Det er en afgørende forudsætning, at vi fastholder fokus på de styrker, som den danske folkeskole har, og som er den bedste sikring af den sammenhængskraft, der er i det danske samfund. Selvom det store flertal får et godt afsæt for livet i folkeskolen, så kan vi på flere områder gøre det bedre.

At det nytter at gøre noget, viser den store læseindsats, der blev påbegyndt omkring århundredeskiftet på langt hovedparten af de danske folkeskoler. Det er efterfølgende dokumenteret, at indsatsen har løftet elevernes læseniveau i indskolingen ganske betydeligt. Det er i den konkrete undervisningssituation, at kvalitetsudviklingen skal foregå. Det er derfor nødvendigt, at lærere og børnehaveklasseledere er med til at formulere, hvordan udfordringerne skal løses på den enkelte skole.

1 <http://eva.dk/nyheder/nyheder-2009/eva-10-aar/oplaeg/Peter%20Mortimore>.
pptx

Ambitiøse mål- sætninger der giver mening

Den danske folkeskole er ambitiøs. Det udtrykkes både i folkeskolelovens brede formålsparagraf og i skolens praksis, og det skal afspejle sig i de resurser, der bruges på skolen. Målsætninger for en fælles indsats bør afspejle ambitionen. Det er ikke ambitiøst, når regeringen foreslår en målsætning om, at Danmark skal i top 5 i PISA. Ifølge chefen for OECDs PISA-sekretariat, Andreas Schleicher, er det en fejlagtig anvendelse af PISA². PISA er en komparativ ramme, der kan anvendes til drøftelse af egen praksis, men den er indskrænket og meningsløs til målfastsættelse.

Pejlemærkerne for et 360 graders eftersyn må naturligvis afspejle, at eftersynet kommer hele vejen rundt.

- Vi skal have store ambitioner, når vi vurderer faglighed i skolen. Vi skal uddanne eleverne til at blive kloge mennesker. Den faglighed, som skolens og elevernes resultater skal vurderes på, er en kombination af viden, analytisk evne, kreativitet, samarbejdsevne, selvstændighed, initiativ og kritisk stillingtagen.
- Danmark skal have de dygtigste lærere til at undervise. Forskning dokumenterer, at lærernes kompetencer er altafgørende for elevernes udbytte af undervisningen. Derfor skal vi have fokus på lærernes grunduddannelse, efteruddannelse og livslange læring.
- 95 % af en årgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Regeringens målsætning er et ambitiøst mål, som vi fuldt ud kan tilslutte os. Danmarks Lærerforening samarbejder med de øvrige underviserorganisationer i Danske Underviserorganisationernes Samråd om et udspil, der vil kunne bidrage til drøftelserne af, hvordan målet kan indfries.

2 Folkeskolen, 28. oktober 2005

**Vi skal
bruge den
viden, vi
har**

Danmarks Lærerforening har mange gode erfaringer med et tillidsfuldt samarbejde med skolens andre parter. Det gælder både elever, forældre, skoleledere, pædagoger og kommunerne. Men det gælder også DI og de virksomheder, som senere kommer til at beskæftige en stor del af de elever, der i dag går i folkeskolen. Gennem disse samarbejdsrelationer har vi samlet stor viden, som kan danne grundlag for det videre arbejde.

Ved begyndelsen af skoleåret 2009 opfordrede Danmarks Lærerforening sammen med KL, BUPL, Børne- og Kulturchefforeningen, Skolelederne samt Skole og Samfund til at bruge den viden, vi har fra forskningen om børn og unges læring i folkeskolen³. Opfordringen kom efter, at vi i fællesskab havde drøftet, hvordan forskning kan bidrage med positiv støtte til folkeskolens almenundervisning. Initiativet bygger dels på en fælles erkendelse af behovet for viden om lærernes muligheder for at anvende den nyeste forskning i deres undervisning – dels på en konstatering af, at politiske beslutninger om folkeskolen lokalt og centralt i for ringe omfang bygger på et forskningsforankret grundlag.

Samme konklusion fremgår af OECDs rapport om dansk uddannelsesforskning, der identificerede det grundlæggende problem, at der ikke er en tilstrækkelig kobling mellem de vidensproducerende miljøer og de politikere, der skal gøre brug af den viden⁴. Med den detailstyring, der er omkring folkeskolen, er det problematisk, at så mange beslutninger alene bygger på ideologi.

Der er mange initiativer i gang på de enkelte skoler rundt om i landet. Og skolerne og lærerne har en forpligtigelse til løbende at lade sig inspirere og lære af hinandens erfaringer. Det er imidlertid meget problematisk, hvis der træffes politiske beslutninger alene på baggrund af en referenceramme blandt enkelte lærere og skoler. Det er ikke muligt at pege på en bestemt måde at drive god skole

3 Danmarks Lærerforening, KL et al: Fælles viden – Fælles handling, august 2009

4 Clearinghouse konceptnotat, DPU, 2006

på⁵. Det er et komplekst og dynamisk samspil af mange forskellige elementer, der afgør en skoles præstation. Et tiltag, der har positiv effekt ét sted, kan have den modsatte effekt et andet sted.

I Danmarks Lærerforening har vi kontinuerligt fremlagt oplæg til dialog. Oplæg, der bygger på viden og forskning. De oplæg vil vi gerne inddrage i en fælles forpligtende proces om folkeskolens fremtid. Blandt vores oplæg kan nævnes:

- Gør en god skole bedre, 2004
- Vi ved, hvad der virker, 2006
- Kvalitetssystem for folkeskolen, 2007
- Naturfag - en udfordring for folkeskolen, 2007
- Sådan kommer vi videre, 2007
- Fælles Viden – Fælles handling, 2009
- Uro i skolen, 2009
- Forslag til forsøg med forskningsbaseret læreruddannelse, 2009

En række af problemstillinger i folkeskolen er således velbelyst. Med etableringen af Center for Grundskoleforskning og Clearinghouse på DPU har parterne endvidere mulighed for at skabe et aktuelt billede af de områder, hvor vi allerede har den nødvendige viden, der gør et yderligere eftersyn overflødigt. I stedet bør parterne koncentrere sig om eftersyn, der kan give os ny forskningsforankret og brugbar viden på de områder, der er underbelyst. I slutningen af dette papir vil vi præsentere nogle af de områder, hvor der kan være behov for ny viden.

5 Jill Mehlbye: Elementer i god skolepraksis, AKF, 2004

**Lærerne
skal være
eksperter
i undervis-
ning**

Hvis de danske unge skal kunne klare sig i en globaliseret verden, skal lærerne kunne give dem den bedst mulige undervisning. Forskning viser entydigt, at netop lærernes kompetencer er altafgørende for elevernes udbytte af undervisningen.

Mængden af viden om undervisning, pædagogik og relaterede fag vokser, og det bliver hele tiden en større opgave at overskue og identificere relevant forskning. Det stiller større krav til lærerne, når de skal anvende, vurdere og forholde sig kritisk til den nyeste forskning både indenfor de enkelte fag og indenfor det pædagogiske område. Lærerne skal have forudsætninger for at sætte sig ind i forsknings- og udviklingsarbejder med henblik på at bruge dem i egen undervisning.

Derfor er der grund til at have stor opmærksomhed på lærernes efteruddannelse. OECDs TALIS-undersøgelse viste tydeligt, at rammerne omkring danske læreres udviklingsmuligheder ikke er tilfredsstillende. Kun lærerne i Tyrkiet og Slovakiet har mindre efteruddannelse end danske lærere⁶. Især de danske læreres oplevelse af manglende opbakning til kompetenceudvikling fra arbejdsgiverne giver anledning til fælles nationale tiltag. Der er behov for en satsning, så alle lærere sikres et dybtgående kendskab til de enkelte fag som undervisningsfag og til undervisningsmetoder.

McKinsey-instituttet lavede i 2007 en undersøgelse af det, de kaldte de bedst præsterende skolesystemer i verden⁷. Deres hovedkonklusion var, at et skolesystem aldrig bliver bedre end de uddannelsesmuligheder, der er for lærerne. I Singapore har den enkelte lærer fx ret til 100 timers efteruddannelse om året. Det er værd at overveje modeller, som reelt kan styrke efteruddannelsen. Et efteruddannelsesløfte fra regeringen til de ansatte i folkeskolen vil uden tvivl være med til at styrke folkeskolens resultater.

6 Niels Egelund: Talis, Skolestyrelsen, 2009

7 McKinsey &co: How the world's best-performing school systems come out on top, 2007

Det svenske undervisningsministerium fik i 2003 udarbejdet en redegørelse, hvor eksperter gennemarbejdede al foreliggende international viden om, hvor man får mest for pengene i uddannelsessektoren. Svaret var entydigt: Læreres uddannelse, grund- såvel som efteruddannelse, faglig såvel som pædagogisk uddannelse, er uden sammenligning det bedste, man kan bruge ekstra ressourcer på, og tilsvarende det dårligste sted at spare⁸.

Hvis Danmark skal styrke sin position på uddannelsesområdet og være rustet til at konkurrere globalt, er der endvidere hurtigst muligt brug for, at vi udvikler læreruddannelsen, så lærerne bliver optimalt rustet til at løse den komplekse opgave, som undervisningen er, herunder at de får de rette redskaber til at reflektere over egen undervisning. Andre europæiske lande har allerede styrket deres læreruddannelse eller drøfter det⁹. Danmarks Lærerforening har sammen med DPU udarbejdet en skitse til en forskningsbaseret læreruddannelse¹⁰.

Forslaget om en forskningsbaseret læreruddannelse er et bud på en kvalitativt anderledes læreruddannelse end den eksisterende. Den skal derfor etableres som en forsøgsuddannelse, der skal evalueres, inden den indføres i stor målestok. Det er en uddannelse i overensstemmelse med anbefalingerne fra professor Peter Mortimore, lederen af det OECD-team¹¹, der lavede et review af folkeskolen. Og en uddannelse, der lever op til det mål, som regeringen har sat, da den tilsluttede sig rådskonklusionerne om kvalitetsmålene for fremtidige læreruddannelser ved ministermødet i Göteborg den 23. – 24. september 2009¹². Det vil derfor

8 Professor Per Fibæk: Paradokset om efteruddannelse, Folkeskolen 18. juni 2004.

9 Teachereducation in Europe, ETUCE, 2008

10 <http://dlf.org/uddannelse/l%c3%a6rerruddannelse/fors%c3%b8g+med+l%c3%a6rerruddannelsen>

11 <http://eva.dk/nyheder/nyheder-2009/eva-10-aar/stafet3/kvalitet-ifoelge-peter-mortimore>

12 Undervisningsministeriets kommenterede dagsorden fra ministermødet om lærere og skolelederes faglige udvikling den 23. – 24. september 2009.

være hensigtsmæssigt at lade et forsøg med læreruddannelsen indgå i en fælles satsning.

Udover at gennemføre forsøg med en ny læreruddannelse må der også tages hånd om den eksisterende læreruddannelses muligheder. Økonomien er utilstrækkelig. Det er derfor ikke muligt at foretage de prioriteringer, der er nødvendige, så læreruddannelsen lever op til de behov, der er i fremtidens skole. Det er uholdbart for folkeskolen, at læreruddannelsens kvalitet forringes, og at de studerende får mindre undervisning. Læreruddannelsens små fag bliver klemmt både fagligt og økonomisk, og udbuddet af linjefag mv. formindskes. Det betyder f.eks., at der flere steder slet ikke bliver oprettet linjefagshold i fysik, selvom der er stor mangel på fysiklærere i folkeskolen.

Taxametersystemet kombineret med det stigende antal studerende på læreruddannelsen gør det vanskeligt at imødekomme folkeskolens behov for fagligt kvalificerede lærere i hele skolens fagrække.

Faglige miljøer, som det har taget årtier at opbygge, nedbrydes og forsvinder, da det ikke er muligt at opretholde ansættelse af seminarielærere, hvis der ikke oprettes hold i deres fag.

Lærernes muligheder for at lave god under- visning

Det er i den konkrete undervisningssituation, at kvalitetsudviklingen skal foregå. Det er derfor nødvendigt at forholde sig til nogle grundlæggende forudsætninger for, at skolen og eleverne kan være parate til at møde fremtidens udfordringer.

Det er nødvendigt, at der i langt højere grad satses på skolen og skabes gode og tidssvarende fysiske rammer for undervisningen, f.eks. teknologi til brug for undervisningen. Der skal være overensstemmelse mellem fagenes timetal og indhold og mål for fagene – samt tidssvarende undervisningsmaterialer. Undervisningsministeriets egne tal viser, at der for 32 % af eleverne end ikke planlægges med, at de får det fastlagte minimumstimetal¹³.

Den interkulturelle forståelse, og dermed accept af at alle er forskellige, skal have en central placering i skolen. Folkeskolen spiller en afgørende rolle for sammenhængskraften i samfundet. Folkeskolen skal være den sociale smeltedigel, som journalist og forfatter Lars Olsen udtrykker det.¹⁴

Den enkelte skole skal have et fagligt råderum til at tage ansvar for undervisningens kvalitet og evaluering, herunder dialogen med forældre og andre om elevernes udbytte af undervisningen. Mange lærere oplever, at muligheden for at lave god undervisning forringes. Mere central styring og kontrol, mangel på daglig nærværende ledelse, for mange kommunale indsatsområder, mange nye opgaver, og mangel på resurser til nye undervisningsmaterialer, holddannelsestimer og vikardækning, er nogle af de vilkår, der forringer lærernes arbejde.

I forhold til udmøntningen på den enkelte skole spiller skoleledelsen en helt afgørende rolle. Skoleledelsen skal sikre, at lærerne engageres i opgaven, og skoleledelsen er ansvarlig for at beskrive skolens indsats. Presset oppefra på skolelederne

13 <http://www.uvm.dk/service/Statistik/Folkeskolen%20og%20frie%20skoler/Elever/Undervisningstimer.aspx>

14 Lars Olsen: Den sociale Smeltedigel, Sohn 2008

opleves af medarbejdere og ledere som stort, og f.eks. TALIS-undersøgelsen viser, at lærerne på mange skoler mangler daglig nærværende ledelse, bl.a. begrundet i mange administrative opgaver.

Regeringen og Undervisningsministeriet har taget flere tilløb i forhold til de unødvendige bureaukratiske stramninger, der er blevet en del af folkeskolens hverdag. Det er imidlertid blevet ved tilløbet. Der bør hurtigst muligt laves regelændringer, der imødekommer de afbureaukratiseringsforslag, som ledere og lærere oplever, ville lette dem væsentlig i hverdagen¹⁵. I stedet bør der fokuseres på, hvordan kommune og stat bedst kan understøtte de faglige miljøer på skolerne. Tidligere har fagkonsulenter i Undervisningsministeriet og kommunerne bidraget positivt til fastholdelse og udvikling af de enkelte skolars faglige miljøer.

Undervisningens fysiske rammer har betydning for indlæring og trivsel. Dårligt indeklima og støj er målt til at nedsætte indlæringen med mere end 20 %. Så forhold, som burde være i orden, er nu en barriere for undervisningen. Elever trives bedst og er mere motiverede for at modtage undervisning, hvis rammerne er gode. Velholdte bygninger, ordentlige toiletforhold, tilstrækkelig rengøring, motion og kost er alle forhold, som ikke bare understøtter, men direkte fremmer lærernes arbejde og elevernes indlæring.

Medarbejdernes trivsel og dermed kvaliteten i undervisningen hænger også sammen med det psykiske arbejdsmiljø. Manglende balance mellem opgaver og resurser, modsatrettede krav, trusler om og risiko for vold samt mange daglige krav i mange forskellige relationer med kolleger, elever, forældre og samarbejdsparter er alt sammen forhold, som skal mestres af lærere og ledere, og som fordrer gode rammer for arbejdets udførelse. Det er Danmarks Lærerforenings erfaring, at når rammerne ikke er tilfredsstillende, har det store konsekvenser for lærere og elever.

15 Rambøll: Scanning på folkeskoleområde, Undervisningsministeriet, 2009

Faglighed for alle

Alle taler positivt om et højt faglighedsniveau. Det helt afgørende er imidlertid, hvad det er for en faglighed, vi taler om. Er vores definition af faglighed forkert eller for snæver, svigter vi såvel eleverne som samfundet i forhold til fremtidens udfordringer. De nationer, der klarer sig godt i en globaliseret verden, er dem, der evner at kvalificere alle elever, så de kan bruge deres viden og færdigheder også i en nytænkende, kreativ og innovativ sammenhæng, og så de kan udvikle ny viden i samarbejde med andre¹⁶.

Skolen skal bygge på en faglighed, hvor kundskaber og personlig udvikling og dannelse ikke er uafhængige opgaver for skolen, men én og samme opgave. Begrebet faglighed skal dække mere end blot paratviden. Faglighed skal ikke mindst være evnen til at bruge sin viden i samarbejde med andre og til kreativt at anvende eksisterende viden på en ny måde. Faglighed betyder også at være god til at lære. Når eleverne undervises med henblik på at opnå den form for faglighed, smelter kundskaber og færdigheder sammen med elevens personlige og alsidige udvikling. Som dekan Lars Qvortrup, DPU, udtrykker det: "Pointen er, at innovation og kreativitet ikke står i modsætning til paratviden. Nej, hvis innovation og kreativitet skal være andet end varm luft, skal de bygge på solide kundskaber"¹⁷. Den finske professor og hjerneforsker Matti Bergstöm fremhæver, at det praktiske og musiske skal have større vægt i skolen som selvstændige discipliner og som element i alle fag. Han siger "Man skal ikke tro, at børn først skal lære at regne og læse og så kan man bagefter bruge tid på at blive kreativ. Det fungerer lige modsat. Jo mere kreativ du får lov til at være, jo lettere er det at lære de andre færdigheder"¹⁸.

Det brede faglighedsbegreb skal genfindes i prøveformerne, der derfor skal afspejle undervisningen og dens mål¹⁹. Demonstration

16 Simon Calmar Andersen: Skolebestyrelsen

17 Lars Qvortrup: Folkeskolens vej mod toppen, Berlingske Tidende 2. december 2009.

18 Folkeskolen, Temanummer "Vi ved, hvad der virker", 19. maj 2006

19 Danske Skoleelever: Prøverne på prøve, marts 2009

af paratviden i test og prøver er udtryk for et alt for lavt ambitionsniveau. Det er ikke den faglighed, der vil blive efterspurgt på arbejdsmarkedet. Det er den brede faglighed, som samfundet har brug for i forhold til fremtidens udfordringer. Og det er den brede faglighed, der udruster eleverne til et rigt og meningsfuldt liv.

Verden har brug for, at landene via undervisningen skaber langt større bevidsthed og ansvarstagen f.eks. for klima- og miljøproblematikken, og den demokratiske dannelse af eleverne er afgørende vigtig for en fredelig udvikling i verden. I en tid, hvor vi bliver bombarderet med reklamer, information og nyheder, er det nødvendigt, at vi opdrager næste generation til at kunne gennemskue spin og manipulation, så de evner selvstændig stillingtagen og kritisk tænkning. Alt dette har betydning for, hvordan vi skal forstå faglighed.

Dygtighed smitter

Faglighed fordrer et kreativt undervisningsmiljø, som tilgodeser elevens mulighed for at deltage, og som samtidig kan sikre hver enkelt den rette undervisning. Det sociale fællesskab, hvor elever med forskellig baggrund mødes i folkeskolen, skal bevares. Derfor er det vigtigt, at folkeskolen bygger på årgangsdelte klasser. Med det udgangspunkt er der vide muligheder for stor fleksibilitet i undervisningens organisering – med udgangspunkt i de konkrete behov på den enkelte skole. Skolens rammer kan være meget fleksible. Udviklingen i undervisningsmiljøet skal ske med klassen som det bærende fællesskab og med mulighed for at indrette undervisningen til forskellige læringsstrukturer.

Hvis man ser på PISA-, TIMMS- og PIRLS-resultaterne, er der klar evidens for, at enhedsskolen er den bedste ramme for undervisningen. De lande, hvor eleverne går i udelt skole, klarer sig bedre end de lande, hvor eleverne tidligt bliver delt. Det gælder for alle børn. Som professor Niels Egelund, der er leder af PISA-undersøgelserne, siger: "Det står nærmest skrevet med flammeskrift i PISA-rapporten fra 2006, at enhedsskolen er god". I sin analyse af PISA-undersøgelsen har Niels Egelund konstateret, at dygtighed smitter²⁰. Går man i klasse med mange dygtige elever, bliver man stimuleret og dermed dygtigere, end man ellers ville være blevet. Går man omvendt i en fagligt svag klasse, er der stor sandsynlighed for, at man ikke udnytter sit faglige potentiale fuldt ud.

Niels Egelunds analyse understøtter en undersøgelse, som Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og Bureau 2000 har gennemført²¹. Deres undersøgelse viste, at 68 % af de københavnerbørn, der i 1981 havde en svag familiebaggrund, men som gik i skole med mange resursestærke elever, som voksne i 2001 havde uddannelse og fodfæste på arbejdsmarkedet. Hvorimod kun 48 % af de socialt dårligst stillede børn, der i 1981 gik i skole med mange andre børn fra resurcesvage familier, havde uddannelse og job i 2001.

20 Månedsmagasinet Undervisere, 12. juni 2009

21 Danmarks Lærerforening: Gør en god skole bedre, maj 2004

Adjunkt, ph.d. Frans Ørsted Andersen, DPU orienterede i forbindelse med Folketingets Uddannelsesudvalgs studietur til Finland om, at det primært er, når det drejer sig om den sidste fjerdedel, at Finland skiller sig markant ud²². De er bedre til at få de svage med. Finland har en række velfungerende ordninger, som det kan være hensigtsmæssigt at studere nærmere i en dansk kontekst.

Alle børn har talenter, der skal plejes og udvikles. Vi skal værne om enhedsskolen, så vi inden for rammerne af folkeskoleloven udnytter alle de muligheder, der er for holddannelse, undervisningsdifferentiering mm. Det gælder for såvel de svageste, "midtergruppen" som dem med et særligt potentiale, at de alle skal have mulighed for at udvikle og udnytte deres potentialer fuldt ud.

22 Resume fra Uddannelsesudvalgets studietur til Finland, Bilag 50 af 4. november 2009

Udnyt uddannel- sespoten- tial

Vi må konstatere, at folkeskolen stadig ikke på tilfredsstillende vis formår at løse sin del af integrationsopgaven. Mange både nyuddannede og mere erfarne lærere mangler kvalifikationer i emnet "dansk som andetsprog". Vi ved, at der er et stort uddannelsespotentiale hos indvandrere, men vi mangler stadig grundlæggende viden om, hvorfor så mange tosprogede elever oplever skolen som svær²³.

Samtidig angives kvalifikationerne fra folkeskolen som en barriere for, at indvandrerelever får en kompetencegivende uddannelse. Det er en myte, at indvandrere ikke vil uddanne sig. Faktisk uddanner unge fra indvandrerhjem med få uddannelses- og beskæftigelsesressurser sig mere end danske unge med samme sociale baggrund. Men vi bliver nødt til at tage en drøftelse - der bygger på viden og ikke på ideologi - om, hvordan vi hjælper disse elever.

Generelt er der alt for mange unge, der ikke gennemfører en ungdomsuddannelse. Der er ofte tale om unge fra socialt svagt stillede miljøer. Vi har samfundsmæssigt ikke råd til (hverken etisk, økonomisk eller i forhold til samfundets sammenhængskraft), at så mange ikke får en kompetencegivende uddannelse. Marginalisering og manglende tilhørsforhold til fællesskabet er en reel risiko, såvel i forhold til globaliseringen som i forhold til den udvikling vi ser i Danmark. Den, der ikke kan klare sig selv, falder igennem. Skolen skal være modvægt hertil. Derfor er det helt afgørende, at vi sikrer, at alle føler sig velkomne i den danske folkeskole, og at der stilles krav til alles indsats – uanset baggrund.

Skolen kan medvirke til, at alle elever får den rette undervisning. Det forudsætter en tidlig indsats og inkluderende støtteforanstaltninger både i daginstitution og i skole. Den nødvendige viden om, hvad der virker, findes allerede i dag. Når det bliver muligt på alle skoler at tilvejebringe og målrette støtteindsatsen der, hvor der er brug for den, kan skolen sikre, at alle elever møder verden med

23 Torben Tranæs: Indvanderne og det danske uddannelsessystem, Gyldendal 2008

forudsætningerne for at leve et godt liv – også på arbejdsmarkedet.

Evalueringsinstituttets rapport om vejledning viser, at den centralisering af vejledning, der har fundet sted de seneste år, gør det sværere for vejlederne at tilbyde de svageste unge den særlige og differentierede støtte, som de har behov for, når de forlader folkeskolen²⁴. UU-vejlederne har ikke den fornødne personlige kontakt og fortrolighed med de unge. Denne problemstilling rejses også af AKF, der fremhæver, at det er afgørende, at den svage unge modtager kontinuerlig støtte og vejledning fra den samme voksne person gennem de første år efter folkeskolen²⁵. Opsplitningen i folkeskolens og Ungdommens Uddannelsesvejlednings opgaver har således ikke entydigt fremmet mulighederne for, at man lokalt kan prioritere en målrettet indsats til de unge, der har størst behov for vejledning og støtte omkring uddannelse og erhverv.

24 Danmarks Evalueringsinstitut: Vejledning om valg af uddannelse og erhverv, 2007

25 AKF: Specialundervisningens effekt – elevernes uddannelsesforløb efter folkeskolen, 2009

**360
grader skal
få os rundt
i de
uoplyste
områder**

Danmarks Lærerforening foreslår, at der laves en visionær plan over områder, hvor folkeskolens praktikere og beslutningstagere efterlyser ny viden. Til inspiration for den videre proces vil Danmarks Lærerforening gerne byde ind med følgende overvejelser:

Mere grundig forståelse af folkeskolens økonomi

Baggrund

Som et velstående land, der får sin velstand fra en veluddannet arbejdskraft, bruger Danmark mange penge på folkeskolen. Fortsat investering i folkeskolen sikrer, at Danmark også i fremtiden vil være et land, som klarer sig godt i den internationale konkurrence.

Officielle tal fra de kommunale budgetter og regnskaber danner baggrund for den påstand, at der i det seneste årti er tilført ekstra penge til folkeskolens undervisning. Det er imidlertid en alt for simpel og unuanceret konklusion. En række forhold må inddrages i vurderingen:

- Alle nye lærere ansættes på overenskomstvilkår mod tidligere tjenestemandsvilkår. Det betyder, at de kommunale skolebudgetter teknisk er blevet forøget med pensionsudgifter i milliardklassen. Pensionsudgiften blev tidligere betalt af staten uden at blive regnet med i skoleudgifterne.
- I perioden har stigningen i udgifterne til støtte til et voksende antal elever med særlige behov slugt mange penge.
- Strukturreformen har betydet en ændring i organiseringen af en række opgaver og i konteringen af udgifterne.
- Folkeskolen er blevet pålagt nye administrative opgaver, som også har tæret på de resurser, der er tilbage til den helt almindelige undervisning af den brede gruppe af børn, der ikke påkalder sig særlige behov for støtte.

Det er blevet påpeget, at Finland opnår gode resultater med sit skolesystem, selvom de ifølge OECD's statistik bruger markant færre penge på skolen end Danmark. Et lidt nøjere kig på den finske skole giver anledning til overraskelse over, at den skulle være så meget billigere end den danske. Eleverne har nogenlunde det

samme timetal, lærerne underviser nogenlunde det samme antal timer om året, klassekvotienterne ligger tæt på hinanden og oveni får de finske skolebørn gratis mad i skolen.

Vi skal udbygge vores viden om

- udviklingen i resurserne, der anvendes på elevernes normalundervisning
- forklaringer på, at det finske skolevæsen fremstår som væsentligt billigere end det danske
- hvilke af folkeskolens udgifter, der er en følge af beslutninger om bevarelse af mindre skoler.

Sygedagpenge og førtidspensioner

Baggrund

Kommunerne har stigende udgifter til sygedagpenge og invaliditetsydelse til lærere. Udgifterne vokser, fordi et stigende antal lærere bliver førtidspensioneret. Det er ulykkeligt for den enkelte, og det er spild af samfundets begrænsede resurser. Vi ved meget om forudsætningerne for et godt psykisk arbejdsmiljø og derigennem trivsel for medarbejdere og god undervisning af elever. Alligevel er antallet af førtidspensioner, ydet af Lærernes Pension på grund af psykisk sygdom, stigende. Vi har behov for en konkret og aktiv indsats for at vende udviklingen.

Vi skal udbygge vores viden om

- årsagen til, at flere lærere bliver førtidspensioneret
- hvilke tiltag, der virker, så den negative udvikling standses og forebygges.

Specialundervisning

Baggrund

Cirka 20 % af folkeskolens resurser bruges på specialundervisning - og behovet ser ud til at være stigende. Det er dokumenteret, at specialundervisning, der varetages af veluddannede speciallærere, har afgørende, positiv effekt på den faglige, sociale og personlige udvikling. God specialundervisning er en forudsætning for, at alle

kan komme videre i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet.

Vi skal udbygge vores viden om

- årsagen til, at et stigende antal børn har behov for undervisningstilbud, der rækker ud over normalundervisningen
- forebyggende foranstaltninger, der kan sænke behovet på området
- årsagen til de tilsyneladende meget store forskelle i antallet af børn, der har en PPR-journal i kommunerne.

Integration

Baggrund

Der er stadig et stort uddannelsespotentiale hos tosprogede elever. Vi ved, at effekten af integrationstiltag er afhængig af helhedsløsninger, der også omfatter social-, beskæftigelses- og boligpolitiske tiltag.

Vi skal udbygge vores viden om

- hvorfor så mange tosprogede elever oplever skolen som svær
- etablering af socialt afbalancerede skoledistrikter – så det frie valg ikke sker på de svages bekostning
- en sammenhængende indsats, der kobler skolens integrationsindsats med en indsats med fokus på beskæftigelse og bolig.

Målrettet læsestrategi

Baggrund

Forskningen viser, at en målrettet læsestrategi med uddannede konsulenter og vejledere i kommuner og på skoler er afgørende for elevernes indlæring. Knap halvdelen af dansklærerne har inden for de seneste ti år fået mere end 15 timers sammenhængende efteruddannelse på området, men 29 % har overhovedet ingen efteruddannelse fået. Der er behov for viden, som kan understøtte, at alle skoler og kommuner kan tilrettelægge en målrettet læsestrategi.

Vi skal udbygge vores viden om

- uddannelsesniveautet i udlandet sammenlignet med Danmark i

- forhold til lærere, læsekonsulenter og læsevejledere
- former for systematiske indsatser, der styrker forældrenes muligheder for at støtte deres børns læseindlæring
 - faktorer, der fremmer etablering og sikring af et lokalt fagligt miljø om læseindlæring
 - status for de kendte "medvinds-faktorer" for god læseundervisning, som Danlæs viste.

Målrettet naturfagsstrategi

Baggrund

I Danmark ligger antallet af undervisningstimer i naturvidenskabelige fag under vores nabolande, sådan har det været i en årrække. Da PISA-undersøgelsen blev foretaget, udgjorde det vejledende timetal i fagene natur/teknik, biologi og fysik/kemi således kun 630 timer i det danske grundskoleforløb, mens f.eks. svenske elever var garanteret minimum 800 timer i de samme fag. Der er en stor mangel på veluddannede lærere på området – og vi ved, at problemet vokser i de kommende år. Det er dokumenteret, at de ændringer, der senest er blevet foretaget i læreruddannelsen, har forværret problemet.

Vi skal udbygge vores viden om

- muligheder og incitamenter for, at interesserede lærere kan opkvalificeres til undervisning på området gennem efteruddannelse
- de fysiske rammers betydning for eksperimenterende undervisning
- status for regeringens satsning på området
- faktorer, der fremmer etablering og sikring af et lokalt fagligt miljø om naturfag
- om den faglighed, der måles i PISA-undersøgelserne, er i overensstemmelse med vores ønsker til et bredt faglighedsbegreb.

De fysiske rammer for undervisning

Baggrund

Mange undersøgelser har dokumenteret, at der er et efterslæb på

vedligeholdelse af skolebygninger. Området er i årevis blevet forsømt med store økonomiske konsekvenser til følge, men allermest alvorlige er de fysiske konsekvenser for de mennesker, der dagligt skal opholde sig i bygningerne. Det handler ikke kun om skoletoiletter men om hele bygningerne. Mange steder er f. eks. forholdsvis simple, tekniske installationer som ventilation og belysning samt lydforhold så mangelfulde, at det har direkte konsekvenser for indlæring, trivsel og sundhed.

Vi skal udbygge vores viden om

- det reelle omfang af skader, og hvad det koster at udbedre dem
- status for planer for systematisk indsats.

**Ændringer
der skaber
reelle
forbedringer
af elevernes
undervisning**

Som lærere påtager vi os hver eneste dag et ansvar for, at eleverne får mest muligt ud af deres skolegang. Vi har brug for opbakning fra politikere i kommunalbestyrelser og Folketing, så vi får de bedste muligheder for at lave god undervisning - og vi har brug for et tæt samarbejde med alle forældre. Alle forældre skal være opmærksomme på den betydning, som de har for deres børns skolegang.

I Danmark har vi en lang tradition for, at vi holder skole for børnenes/eleverne skyld. Skolen skal give eleverne mulighed for at blive kloge mennesker, der forlader skolen med en ballast, som gør dem i stand til at tage ansvar for deres eget liv og et medansvar for det samfund, de er en del af. Med en fremtid som verdensborgere i en globaliseret verden er det forsat en værdifuld målsætning for grundskolen.

Danmarks Lærerforening ser frem til aktivt at deltage i debatten om, hvordan vi udmønter den målsætning i forhold til de konkrete udfordringer, eleverne og samfundet møder i fremtiden. Målet må være at træffe beslutninger om ændringer, der skaber reelle forbedringer af elevernes undervisning.

Danmarks Lærerforening
Vandkunsten 12
1467 København K
www.dlf.org

ISBN 87-7921-076-7